

100 ÉVE HALT MEG RÓZSA S. LAJOS

Rózsa S. Lajos

2022. december 26-án lesz 100 éve, hogy Amerikában, Detroitban a Providence kórházban elhunyt 43 (vagy 45; születési dátuma nem egyértelmű) éves korában a 20 század első húsz évének közkedvelt és népszerű baritonistája. Nevét ma már csak az e korszak zenei életének bizonyos szeleteit kutatók és néhány hanglezgyűjtő ismeri. Nem egy szokványos, de sikeresnek mondható életútja és saját korában is kimagaslónak tekinthető ismertsége – mely nem utolsó sorban gramofonlemez felvételeinek köszönhető – indokoltá teszi a róla való megemlékezést.

Hosszú utat tett meg Rosenthal Samu – 1900 után Rózsa Sándor – a 14 (vagy 10, erre sincs pontos adat) gyermekes szegény zsidó családból származó szép, csengő hangú kisfiú, majd kereskedősegéd a Népszínház kórusától a new-yorki Metropolitanig, vagy a magyar nótáktól a Wagner szerepekig. Szakmai fejlődése 1906-ban, a Krecsányi társulatnál indult, (a legenda szerint Krecsányi Ignác adta neki a Rózsa Lajos nevet, melyből végül Rózsa S. Lajos néven vált ismertté) ahol már megtalálták olyan szerepek is, amelyeket később az Operaházban is rábíztak.

Voltak ezek között olyanok is, amelyek azután élete végéig elkísérték, mint pl. a *Carmen* Escamilloja, a *Trubadúr* Luna grófja, vagy a *Rigoletto* címszerepe. Itt találkozott és már énekelt együtt olyan tehetséges kollégákkal, akik az Operaház színpadán is partnerei lehettek. Az 1910-ben kezdődött 10 éves operai tagsága alatt fokozatosan kapta meg az egyre jelentősebb szerepeket. Talán szerencséje is volt a tekintetben, hogy a Bánffy-korszakbeli generációváltás, valamint a 30 éves operai tagságát egy tüdőgyulladás kapcsán bekövetkezett halállal befejező Takács Mihály által megüresedett baritonhely éppen őt találta meg.

Mindenesetre a színház vezető baritonjának küzdötte fel magát, s a közönség nagy kedvence lett. Hihetetlen munkabírással énekelt a repertoáron lévő, valamint a felújításokon vagy a bemutatókon rá kiosztott szerepeket

1920 húsvét hétfőjén az Operaház történetében először kellett előadást félbeszakítani. A *Walkür* előadáson, mint Wotan, Karel Burian partnereként lépett színpadra, amikor a korábban már feltűzött antiszemita csoportok nézőtérén lévő tagjainak bekiabálása, az utcán zajló tüntetések hatására kialakult ellenséges hangulat hatására mindketten levonultak a színpadról. Az esemény a külföldi sajtóban is nagy nyilvánosságot kapott, évekig emlegették.

Ez adta az utolsó lökést azon elhatározásához, hogy elhagyja Magyarországot. 1921. január 20-án családjával együtt New Yorkba érkezett, ahol a MET-tel május 12-én aláírt egy három évre szóló szerződést. Az első évben ötször, a másodikban tízszer, a harmadikban hússzor lépett volna színpadra, a műsorterv szerint *Lohengrin*, *Walkür*, valamint *Tristan és Isolde* előadásokban való fellépésekkel. 1922. január 30-án Johannes Sembach, Jeritza Mária és Matzenauer Margit társaságában a *Lohengrin* előadásán Artur Bodanzky vezénylete alatt debütált.

Rózsa S. Lajos

November végén Dippel András társulatával tizenkét hétre tervezett vidéki vendégszereplésre indult. December 26-án osztrigamérgezés okozta gyomormérgezés véget vetett nagy reményeivel teli életútjának.

Halála után is éveket kellett várni, hogy nyugalmat leljen. Végakarát, miszerint itthon, szülei mellé szeretett volna kerülni végül is nem lehetett teljesíteni. Felesége bonyodalmakkal teli úton hazahozta hamvait, s az ő szülővárosában, Kecskeméten a Budai úti zsidó temetőben helyezték örök nyugalomra.

Rózsa S. Lajos síremléke Kecskeméten a Budai úti temetőben

Hangját számtalan felvételen örökítették meg, melyek legnagyobb részét magyar népdalok, műdalok teszik ki. Van számos operett részlet is, de sajnos operafelvétele alig akad.

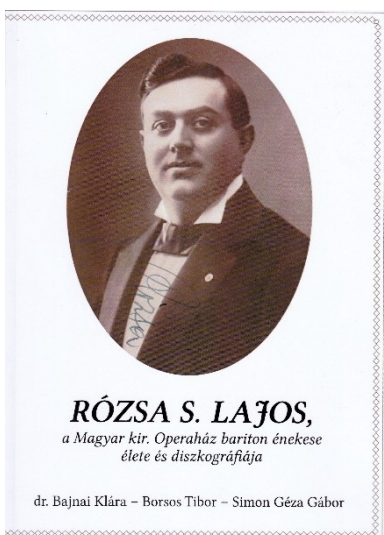
Népszerűségét és gramofon felvételeinek keresettségét azonban alátámasztja az a tény, hogy a korai akusztikus korszakból a történelem viharait átvészelt és fennmaradt, ma is elérhető lemezpéldányokból 29 féle labelen (címkén) vannak felvételei. Ez a szám azonban magasabb, ha egyes gyártmányoknál, mint pl. a Columbiánál figyelembe vesszük a címke variációkat is.

Részletes életrajza, az általa lemezen megjelent művek névmutatója és a lemezek diszkográfiája megtalálható:

https://adt.arcanum.com/hu/view/SimonGezaGaborKonyvei_32_RozsaSLajos/

*A szerző **dr. Bajnai Klára** jogász, a magyar hanglemeztörténeti kutatás egyik megalapozója.